

OO'JUAR

Զարարանի
Օթին ԱԿ

Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 3, ՄԱՐՏ 1, 1928

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹԻԿ ԶՆԴՇՈՅ ԾՈՎԱՌ ԸՆԹԵՐՑ. ԸՆԿ.-ԵԱՆ

Հրատարակելի Գրուքիններ Դրկել 1326 W. Huron St., Chicago, Ill.

ԿՐԵԱՔՐԱԿԱՆ

ՊԱՏՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Եթէ մէկը ուղէ զոնէ ամփոփ տեղեկութիւններ քաղել Զնդուչի մասին և մօտաւոր զաղափար մը կազմել մեկ հայրենի գիւղին անցեալ դէպքերու և դէմքերու նկատմամբ, դրաւոր ոչինչ կայ, որպէս զի անոր դիմէ :

Միակ տղբիւրը, ուրիէ կարելի է հարեւանցի ծանօթութիւններ ստանալ, ժողովուրդի սեփականութիւն զարձած աւանդութիւններ են, որոնցմէ ոմանք չափազանցուած եւ ոմանք ալ խեղաթիւրուած ու այլափոխուած են:

Անծանօթ են մեզի, օրինակի համար, թէ ի՞նչ-
պէս հիմնուած է Զնդուշը, որո՞նք եղած եւ ո՞ւրկէ
եկած են մեր նախահայրերը, ի՞նչ հերոսական կը-
ոխներ մղած են անոնք շրջակայ Քիւրտ ցեղապետ-
ներու հետ :

Անշուշտ ներկայ սերունդին ծանօթ են Զնգչոյ
աշխարհագրական դիրքը, նուիրական վայրերը,
ժամանակակից դէմքերն ու դէպքերը: Բայց ասոնք
ալ հիներուն նման անհետ պիտի կորսուին, եթէ
դրի չառնուին եւ հարազատ կերպով պատմութեան
չյանձնուին:

Զենք կրնար հոս վատահօրէն արսայայտուիլ
եւ ըսել թէ Զնգչոյ հին պատմութիւնը յիշողներ
կան վերապրոյ Զնգուցիներու մէջ, որոնք կրնան
դոնէ վեր ի վերոյ յիշոցներ ընել եւ զանոնք յանձ-
նել պատմութեան իբրեւ անկորնչելի կոթողներ
մնալու համար: Բայց գիտենք թէ, եթէ ոչ աւելի,
ոէթ անցեալ քառորդ դարու պատմութիւնը կարե-

լի է պար առնել ճշգրտորին և ամենայն հարազա-
տութեամբ:

Անցեալ քառորդ զարու ընթացքին Զնպուշտորեցաւ վերածնութիւն չըջան մը։ Ան ունեցաւ իր գալրոցները, եկեղեցիները, կուսակցական գործունէութիւնը։ Ան հերոսական դիմագրատիանութիւն ցոյց տուաւ ընդդէմ զինքը չըջապատով թրչնամիներու եւ փառաւոր յաղթանուկներ ալ տարաւ։ Զնպուշտ ունեցաւ նաև իր նշանաւոր դէմքերը ամէն մարդկերու մէջ, ունեցաւ իր ժողովրդական մարդիկը, որոնք բացատիկ կեանք մը ասլրեցան եւ իրենց ազգեցութիւնը ներգործեցին ընդհանուրին միաց։

Զնդուցիներու ընտանեկան և բնկելային սովորութիւնները, աւանդական բարքերը, տոհմիկ նկարագիրը և ժողովրդական աւանդավէլէպերը նոյնքան արժանի են յաւերժացման և սերունդէսերւնդ աւանդումի:

Վերջին ահաւոր սպանդը և մեր հայրենակից-ներու սրախոխող ոչնչացումը հարկ տնհրաժեշտ է զրի տանել եւ իրեւ վրէժինդրական մատեան կրտակել մեր որդւոց որդիներուն:

Ասոնք բոլորը պիտի կրտսուին, եթէ այժմէն
չգիտակցինք եւ զանոնք հատորի մը մէջ ամփոփի-
լու մասին չխորհրդածենք եւ հուսկ յիսոյ զործ-
նական քայլեր չտանենք:

Մենք վստահ ենք թէ այս տեսակ աշխատասիրութիւն մը մեծ քաջալերութիւն պիտի զտնէ բոլոր հայրենակիցներու կողմէ, որովհետեւ ան պիտի զայ անցեալը կապելու ներկային հետ և մոռացութենէ փրկելու այն ամէն յիշատակութիւնները, որոնք արժանի են ապրելու և որոնք ներչնչում պիտի ըլլան յաջորդական սերունդներու:

«ՇԱՔԱՐԱԿԵՐ ԱՅԾԸ»

Ճիգ մը ընելու տեղի չկայ, եւ ո՛չ ալ մտամփոփումի՝ շղութիւնս սեւեռելու եւ իմ պատանեկան օրերուս քաղցր անուշ, դառն ու վշտագին յուշերս վերարծարծելու հարուստ...:

Ամառը յառաջացած էր եւ աշնանային զովութիւն մը ճեկի կը դարձնէր մթնոլորտը, տօթէն անշարժացած ծառն լիու մէջէն իրիկուան զով զեփիւը կ'անցնէր եւ Շուկայի ոյին Ներքէն դէպի երկինք բարձրացող բարտիներուն սուրափինը եւ դոսացած ու վար թափուող տերեւներուն խըշ- չոցները այդ իրիկուան միոթիք լոռութիւնը կը խանգա- լին:

1910ի աճան իրիկունն էր, որ անսովոր փոխադրու- թեան մը համար եկած էինք, խումբ մը ընկերներով, Սարը բովաշչին կիսաւարտ խանը:

Գլուխոզ Պաղտօին (Հանդիստ իր աճիւններուն) խա- լին մօտ զարանակալ կ'սպասէի՝ իրը պահակ, տհաճոյ եւ ակասական զգացումներ կը խուժէին վրգովուած սրտիս էջ. ծանր, տաֆանելի եւ մղաւանչային վայրկեաններ... անկարծ շուռկ մը, սթափեցայ իմ չարագուշակ եւ նախա- կ'զագական երեւակայութիւններէս... յամը քայլերու ծանր չումուկ մըն էր. բնդուստ ետիս զարձայ եւ ուրուս- ային ներկայութիւն մը նշարեցի մութին մէջ. սիրոս ա- րկագորէն կը բարախէր... ամբողջ մարմինս պազած էր դը- լնակ սպասումի մը մէջ. առաջին անդամ ըլլալով վախի անձութեան պատ քրտինքը զգացի ճակտիս վրայ:

Անել գրութեան մէջ էինք, բայց եւ այնպէս պատրաստ: Անիկա էր որ կը յառաջանար դէպի մեր գիրքը ամէն մի այլափոխի, անիկա՝ որ մոլեզնած եւ վիրաւոր գազանի մը ման ամբողջ այդ օրը սպասնալիք մը եղած էր եւ որ այդ ըիկուան մութին մէջ կը զեղերէր, կը միտուէր իր «սիրելի» անբաժան ընկերը», անիկա՝ որուն կուրծքին տակ այդ քիկուն յուսահատութեան, ցաւի եւ վշտի օձը կը գալա- ռաւէր, անիկա՝ որ երդուընցած էր իր սիրելի այժին կտրը- ած վիզին փոխարէն հայու մը վիզը կտրել, անիկա՝ կը քա- մեր ընկճուած, յամբօրէն եւ զեղեւուն քայլերով այդ ըու- էին, առանց զոյզն կասկածն ունենալու թէ մի քանի քայլ ըլլեռուն, խուրձի մը մէջ, կը մնար անշարժացած իր «սի- ելի եւ անբաժան ընկերը», զոհ վրէժննդրութեամբ լեց- ած անվախ պատանիք մը... սակայն, եթէ գիտնա՞ր, ե- է կասկածէ՞ր, հետեւանքը ո՞վ կարող էր զուշակել:

Բայց ո՞վ էր անիկա:

— Մեղ Զնդուցիներուս լաւ ծանօթ, իրը խենէշ նկա- րագրի տէր եւ հայտեաց թուրք մը, «Շաքարակեր Այծին» էրը:

«Շաքարակեր Այծը» այդ օրն իսկ զոհ եղած էր մեր սի- ելի, պաշտելի եւ քաջամիրս ընկերոջ՝ Մարտիրոս Գլուխ- լոզեանի խանչէրին: Ու մենք, խումբ մը ուստանիներ, վը- աւանդին լրջութեան դիտակ, եկած էինք այդ գիշեր «Շա- քարակեր Այծը» փոխադրելու մել յատուկ ժամադրա- լայրը:

Փոխադրութիւնը կատարեցինք յաջողութեամբ: Մեղ անդիպող հետաքրքիրներուն մեր պատասխանն էր.

— Տիկ մը ըստու է:

Միւր կերանք եւ մորթին ալ Քարէ կարասը նետեցինք:

Մրտի համակ ուրախութեամբ մըն է որ կ'ուզեմ յիշա- րակել թէ՝ այդ երեկոյեան մասնակցող ընկերներէս չա- տիր, նախախնամական ի՞նչ հրաշքով, ներկայիս կը մնան թիքակօ, կօրէնս, Ֆիլատէլֆիա, նիւ ձըրզի եւ արտասահ- ման:

Ի՞նչ քաղցր էին այն օրերը, երբ պատանեկան խինդին ու ծիծաղը մեր շրթներուն ամէն ինչ կ'արհամարհէինք, այն օրերուն, երբ օզակի մը նման իրարու զօդուած կեանքը կ'ապրէինք հաւատքով լի՝ աչքերնիս սեւեռած ապառնիքն՝ այն հաստատ յոյսով թէ երջանկութիւնը մեր ամէնուն բա- ժինը պիտի ըլլայ...: Բայց այն օրերը, որ բաղդատարար իմ ցուրտու, խարուսիկ եւ սեւ կեանքիս երջանիք օրերը եղան, ամսո՞ս, այն օրերը մըրկավար ամսիքրու պէս անցած ու գացած են անվերադառնալիքուն... Արդեօք կարելի է՞ գէթ ամենագոյն չափով մը վերածնցնել եւ վերակերտել մեր պատանեկան քաղցրիկ յուշերուն եւ յայգերուն մեկեանը:

Ցիշատակներս կը ցրուին, աւա՞լ, եւ մենք բաժնուած ենք անցեալիքն արցունքի եւ վիշտի ամէհի ծովով մը, ու նե- տուած հեռո՞ւ, շա՞տ հեռու, Ազգանտեանի եւ Խաղաղականի օտարամերժ ափունքներուն վրայ...: Լու Աննելը, Դեկտ. 10, 1927 3. 3. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՄՐՑՅԱԿ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ընդհանուր անշարժութիւն կը տիրէ մեր հայրենակցական գործե- րուն մէջ: Մասնաւորապէս այս վերջերս ոչինչ կը լսենք ու կը տեսնենք մեր մասնաճիւղերու գործունիքութեան մասին, իրեւ թէ մեր բոլոր գոր- ծերն ու պարտականութիւնները կատարած եւ լրացուցած ենք:

Ամենախորունք քունը քնացողը կրնանք նկատել մեր կեղքը. Վարչու- թիւնը, որ անշարժութեան մատնուած է իր ընարութիւննէն ի վեր եւ ոչ ալ փորձ կ'ընէ շարժելու եւ զործի լծելու մեր մասնաճիւղերը:

Եթէ այս մեռելային կեանքը պիտի շարունակուի մինչեւ Միութեան Պատգամաւորական ժողովի թուականը եւ մեր կեղքը. Վարչութիւնը պի- տի ներկայանայ ու մասնաճիւղերու յայտարարէ թէ իր պաշտօնավա- րութեան ըշանը լրացած է, ասիկա ուղղակի հարուած մը պիտի ըլլայ Միութեան զոյութեան իսկ: Կարգէ որ կեզրոնը այսօրունէ դիտակը ըլլայ:

Մենք կ'ակնկալենք որ կեզրոնը ժաման սթափի իր խոր քունէն եւ Միութեան զործերուն ընթացք այս: Եթէ առ այժմ չենք կրնար Հա- յաստանի մէջ նոր Զնդուցը վերաշնել եւ կամ քանի մը Զնդուցիներ Հայաստան դրկել, կրնանք մեր տեղային գործերուն կանոնաւոր ընթացք տալ, ինչպէս նաեւ նկատի ունենալ արտասահմանի մեր հայրենակիցնե- րու. կարօտութեանը եւ անոնց մասնակի օդութիւններ ընել՝ մեղացնե- լու հրաման ըշուառութեանը:

Այս րոլոր կրնա ըլլալ փոքր ճիղով եւ զոհարերութեամբ, ինչպէս քանի մը առ նամակներով եւ կամ թղթակցութեանց ժամանակին պա- տասխանելու: Բնաւ ներկելի չէ այսքան թիրացում նոյն իսկ համեստ աշ- խատութիւններու մէջ:

Մենք մեր այս զիսուութիւնները կ'ընենք սրացաւորէն եւ կը յու- սանք թէ ասիկա իր բարեկար ազգեցութիւնը պիտի ունենայ:

ԱՅԲ-ՄԵՆ

ԼՈՐԷՆՍ ԵՒ ԶՆԳՈՒՇՑԻՆ

Գործերու զոյութեան պատճառաւ անեալ տարիներու ևռուգեոր չկայ Հուս: Գործարանները որոնց մէջ կը դործեն մեր հայրենակիցները առժամանակէս կիցած են կամ չարաթեական երկու օր հաղի կ'աշխատին: Ասիկա պատճառ եղած է որ Լորէնսաւանի Զնդուցիներ ձգեն այս քաղա- քը եւ երթան ուրիշ քաղաքներ՝ իրենց օրապահիկը ճարելու համեստ:

«Ծօվառ»ի Բ. տարի երկրորդ թիւին մէջ նիւ նորք թղթակիցը հա- ճայուղով կը նկարագրէր թէ «Լորէնս նիւ նորք փոխադրուած է», ինչ որ ճմարտութիւն է: Կամաց կամաց կը քաշուին հոն ուր ասպելու կամ զործելու պայմանները տեղի չելա են քան հոն: Սակայն կայ ուրիշ պա- րագայ մը. այն է թէ Լորէնս հոմանիչ պարած է Զնդուցի: Արքան ալ ասիկ մեկնունքը ըլլան, գործեալ Լորէնս կը մըցի ուրիշ քաղաքներու մէջ ապրող հայրենակիցներուն հետ՝ ամէն տեսակիտներով: Մենք վասա- նեք թէ Լորէնսաւին ուր ալ Երթայ միշտ զոհողութեան առաջին զծին վրայ պիտի մնայ: Ուստի այսօր բարի ճանապարհ եւ յաջողութիւն կը մաղթենք:

Ծօվառ Ծնթց. Միութեան հիմնած «Ծօվառ» թերթիկը յոյժ զնահա- տելի զործ մըն է եւ յայտարար նշանը խումբ մը հայրենակիցներու նը- ւիրման եւ Ժրաշան աշխատաւթեան:

Երբ առաջին անդամ տեսանք «Ծօվառ» թերթիկը, Հոն գտանք Գոր- դորին Գորէ, Փարփինը, Գտակ Մայլան եւ րոլոր այն վայրերը որոնք մեր յիշողութեանքն գրեթէ վրիսակած էին: Ուրքան քաղցրը էր դիտել «Ծօվառ» անկատին վրայ պատասխան անդամ անդամ անդամ անդամ անդամ:

